

## ПЕРЕКЛАД В АСПЕКТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ДИСКУРС

**Оренчак О. О.**

*кандидатка філологічних наук, доцентка,  
доцентка кафедри романо-германської філології та  
методики викладання іноземних мов  
Міжнародний гуманітарний університет  
м. Одеса, Україна*

Комунікативна функція англійської мови набуває значно ширшого застосування, зокрема в аспекті міжкультурної комунікації. Переклад як лінгвістична дисципліна забезпечує усі можливі вектори такої комунікації, особливо коли мовиться про розширення міжкультурних зв'язків. У царині художнього перекладу дослідження культури набуває особливого значення в оцінці ментальності, способу життя, бачення світу, національної природи мислення, результатів духовної, соціальної та культурної діяльності нації. Це означає, що результатом міжкультурної комунікації має бути знання обох культур у широкому розумінні цього слова.

Будь-який переклад передбачає не лише взаємодію двох мовних систем, а й взаємодію різних культур. У цьому контексті пріоритетні завдання перекладача – це концептуальне уявлення про культуру іншого народу як особливу форму організації авторської картини світу у колективній свідомості нації, уявлення про життя загалом та про життя інших народів. Художній або літературний переклад є безпосереднім виявом взаємодії двох культур у широкому розумінні феномену міжкультурної комунікації.

Раніше теорія перекладу фокусувалася на комунікативному процесі з акцентами на лінгвістичний підхід, враховуючи прагматику перекладу, а отже його еквівалентність та численні стратегії. Наразі фокус уваги змістився на культурологічний, що дає змогу переоцінити проблеми перекладу, поглибити його якість та розширити можливості зіставного перекладу. Отже, художній переклад є виявом міжкультурної комунікації, що забезпечує посередництво між мовою та культурою.

Сучасне українське перекладознавство постає як виражена струнка система, що має свою теорію, практику, історію та методику перекладу. Враховуючи його міждисциплінарний зв'язок, воно виявляє перетин лінгвістики, літературознавства, стилістики, естетики, поезики, лінгвокультурології, психології творчості тощо. Класичне українське

перекладознавство сформувалося в окрему філологічну дисципліну в 20-30 роках XX століття.

На думку Р. Зорівчак, статус українського перекладознавства відомий у всьому світі, тоді як, наприклад, у Франції на сторінках філологічної преси й досі сперечаються щодо суті самого перекладознавства та навіть терміну «traductologie», запропонованого ще у 1968 році французьким лінгвістом Р. Гофеном [1, с. 4]. Наразі українське перекладознавство сприймає перекладну літературу як «невід’ємну частину загальнонародної словесної культури», адже переклад – «живий витвір літератури, що з однієї культури переходить у творчо трансформованому вигляді в контекст іншої культури, вступаючи з ним у тісну взаємодію і, тим самим, продовжуючи своє життя у ньому» [1, с. 8].

Тривалість та плідність культурно-історичних контактів англійської та української мов забезпечили стабільність перекладацьких практик. Саме це стало передумовою створення українсько-англійської методики сучасного перекладу. Історію її становлення забезпечило покоління українських перекладачів 20 століття, які своїм невинним ентузіазмом поєднували самобутню творчість та перекладацьку діяльність, торуючи шляхи українського національного перекладу.

Сучасне українське перекладознавство, маючи свою теорію та практику художнього перекладу, представлене численними науковими школами. Зокрема, Львівська наукова школа, яку очолює професор Р. П. Зорівчак, займається історією українського художнього перекладу англійською. У цій царині досліджуються переклади видатних українських авторів: Івана Франка, Михайла Рудницького, Миколи Зерова, Григорія Кочура, Миколи Лукаша та багатьох сучасних перекладачів. Вивчаються рецепції української літератури в англомовному світі в контексті здобутків української діаспори, зокрема в США та Канаді. Крім того, відстежуються досягнення українських теоретиків та практиків перекладу у популяризації українського художнього слова як у вітчизняних видавництвах «Всесвіт», «Видавництво Старого Лева», «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», так і в зарубіжних видавництвах: «News from Ukraine», «The Ukrainian Canadian» тощо. Наразі маємо потужну англомовну бібліотеку української художньої літератури. Її бібліографія налічує багатотомні видання, які широко знайомлять англомовного читача з українською художньою думкою, розширюючи міжкультурні зв’язки.

Наприкінці 1950-х – на початку 1960-х років, коли художній переклад та його наукова критика зазнають культурного відродження, розпочинається нова сторінка в історії українського художнього перекладу з англійської. Представляють цей яскравий період такі видатні перекладачі, як Г. Кочур, М. Лукаш, І. Світличний, В. Марченко, І. Ющук, А. Перепадя, Р. Доценко, О. Терех та інші, які очолили рух українських шістдесятників. Хоча цей

період позначений жорсткими переслідуваннями з боку радянської влади, саме цим перекладачам-новаторам належить першість в осмисленні нових підходів до адекватного, вірного перекладу (faithful translation).

Цей період в українському перекладознавстві також позначений загальним розумінням необхідності підвищення художніх вимог, які були остаточно поставлені перед усіма перекладачами відомими літературознавцями наприкінці 1950-х – на початку 1960-х років. Саме тоді з'явилось чимало регулярних зразків вірно перекладених творів великих англійських літературних майстрів. Це надихало наступне покоління повеснених перекладачів наслідувати прекрасний приклад Рильського, Лукаша, Мисика, Терещенка, Бориса Тена та інших [2, с. 73]. Надалі цей процес нестримно розвивається, наближаючи теорію та практику українського художнього перекладу до світового рівня.

На сучасному етапі українського літературного перекладу вибудовують мости міжкультурної комунікації наші відомі перекладачі: М. Лукаш, Г. Кочур, І. Стешенко, Борис Тен, Ю. Лісняк, А. Перепадя, Ю. Попович, О. Сенюк, Г. Філіпчук, М. Литвинець, О. Мокровольський, М. Москаленко, В.Шовкун та багато інших. Чільне місце серед цих перекладів належить англомовним авторам як з країн Британської Співдружності, так і з США.

З огляду на суспільні запити та з урахуванням досвіду тривалої практики багатьох попередніх поколінь перекладачів красного письменства, були вироблені, однотайно (хоча й негласно) узгоджені, деякі основні критерії художнього перекладу. І. Корунцем запропоновані базові принципи літературного перекладу, які можна вважати засадничими в контексті сучасного українсько-англійського перекладного дискурсу [2, с. 88].

Отже, аналізуючи досвід українського літературного перекладу та його засадничі вимоги у цій царині, можна визначити вагому роль національного перекладознавства в контексті міжкультурної комунікації. Український художній переклад наразі досяг світового літературного визнання як в царині пропагування українського красного письменства в англомовному світі, так і в культурному збагаченні українського читача англомовним художнім досвідом.

### **Література:**

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. На матеріалі англомовних перекладів української прози. Львів: Вид-во при Львівському державному університеті, 1989. 216 с.
2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: «Нова Книга», 2003. 448 с.